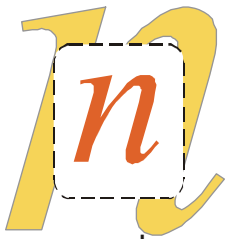

revista

narradors
i narració
número 12
solstici d'estiu
del 2006

Edita:

Associació
de narradores i narradors
Museu Etnològic
Pg. de Santa Madrona, s/n
(Montjuïc)
08038 Barcelona
Tel. 669988492

www.anincat.org
anincat@wanadoo.es

Direcció:
Roser Ros

Consell de redacció:
Martha Escudero
Catherine Favret
Anna Gabernet

Correcció:
Susana Tornero
Col·laboradors:
Pep Duran

Disseny gràfic: M. Escudero
Fotos: Jordi Palet

*Es permet la difusió dels textos
d'aquesta revista, sempre i quan
se'n mencioni la font.*

2	Sumari
3	Editorial
4	De boca a orella Las sirenes: entre la veu i la imaginació. Anna Gabernet
7	Zonío!. Carlos Torrecillas
9	Entrevista a Gemma Reguant
13	Les mil i una
19	Llibres
25	Olla de grills
31	I per postres...

Dediquem el dotzè número de la revista a la veu, a les veus. El seu so es fa audible d'una punta a l'altra de la publicació, fins al punt que endinsar-se en la seva lectura serà, per a alguns, com sentir remor de sirenes.

Parlem de la veu, d'aquest instrument que, juntament amb l'oïda, esdevé imprescindible per a tots els qui practiquem l'oralitat. Ens fixem en aquesta cosa audible, però intocable, inabastable. Ens aturem a reflexionar sobre aquesta cosa feta d'aire i que detectem pel seu so, que ens fa gaudir (o ens molesta), que ens pot arribar en directe o en diferit (gravada, enllaunada, reproduïda), de tu a tu, de molts en molts. Ens entretenim a conversar sobre una cosa que no podrem mai tocar. Una producció que no podrem mai agafar i amb la qual només ens hi podem relacionar reconeixent-ne les característiques, tan personals, tan intransferibles, i guardar-la en el record.

La veu està renyida amb el tacte, però no pas amb la imaginació. Prenem per exemple el segon paràgraf del començament d'un dels llibres més estimats pels lectors i lectores sensibles a la narració oral, tant si fan d'oïents, com si fan de narradors:

"Entre els habitants de Damasc hi havia, aleshores, gent molt curiosa. /.../El vell cotxer Salim era el més singular de tots. Era menut i magre, però la seva veu càlida i profunda fàcilment te'l feien imaginar com un homenàs d'espatlles amples, i ja en vida havia esdevingut llegendari, fet que

no significa pas gran cosa, en una ciutat on les llegendes i els pastissos de festuc són només dues de les seves mil especialitats.

Els narradors de la nit

Rafik Shamir

La Magrana, Barcelona, 1991.

Escoltant una veu podem imaginar coses que no han existit mai, com ara aquest cotxer escardalenc i poca cosa que, gràcies al seu imponent instrument sonor, pren forma en el nostre imaginari com allò que no és, com un personatge fictici.

Potser és aventurat afirmar-ho, però sense la veu, sense els seus renous, la vida seria massa dura de passar. >

Les sirenes: entre la veu i la imaginació

Anna Gabernet, narradora oral

Vivim en un món ple de persones, cada persona té la seva veu i cada veu és única.

Hi ha veus dolces, amables, senzilles, però també hi ha veus desagradables, agressives i hipòcrites. Hi ha veus que atreuen com les de les sirenes però també n'hi ha que repel·leixen. No conec ningú que hagi escoltat mai la veu d'una sirena però, en canvi, moltes vegades m'han dit que algú tenia la veu tan dolça com la d'una sirena. Si ningú ha escoltat mai en pròpia pell aquestes veus tan atractives, perquè sabem com són? Jo ara mateix seria capaç de descriure-les: dolces, suaus, plenes d'harmònics, melodioses... En la meua imaginació les sirenes existeixen, tenen cos de dona amb cua de peix i una veu dotada pel cant que molts envegem. Ningú neix sabent què és una sirena, les històries que ens expliquen de viva veu o que llegim als llibres ens van creant aquest imaginari col·lectiu que tots tenim sobre el món impossible de les sirenes.

Emilio Pacheco, poeta mexicà, va escriure al 1939 un poema sobre elles:

De cuándo acá.
las sirenas son monstruos
o están así por castigo divino.

Más bien lo contrario,
son libres,
son instrumentos de poesía.

Lo único malo es que no existen.

Lo realmente funesto es que sean imposibles.

Tan dolent és que no existeixin? Que siguin impossibles? Gràcies a aquest fet, la tradició oral i la literatura han tingut molt a dir sobre elles. Si les poguéssim estudiar com un biòleg estudia un cangur, perdrien encant i misteri. En el fons, no sabem res d'elles: no coneixem la seva arma (la seva veu) i ni tan sols poden assegurar la seva existència, gràcies a aquest desconeixement podem obrir un gran camí cap a la imaginació, un món ple de possibilitats...

Part de l'imaginari col·lectiu que tenim sobre les sirenes l'ha aportat Homer amb el seu extens poema *L'Odissea*, escrit vuit segles abans de Crist. En aquest poema, el mateix Ulisses relata com va tapar amb cera les orelles dels seus companys i com el van lligar de mans i peus al pal de l'embarcació. Explica que les sirenes, amb les seves boniques veus, el van temptar perquè s'apropés a elles, va demanar als seus companys que el deslliguessin, però aquests no li van fer cas i van continuar remant fins que van ser lluny de les urpes de les sirenes, éssers que en aquell temps encara tenien mig cos de dona i mig cos d'ocell.

Després de l'aportació d'Homer, molts altres escriptors han imaginat la trobada d'Ulisses amb les sirenes, canviant la història i fins i tot regirant-la totalment.

A continuació en podeu llegir alguns exemples:

Franz Kafka (Praga, 1883 – Viena, 1924)

El silencio de las sirenas

Existen métodos insuficientes, casi pueriles, que también pueden servir para la salvación. He aquí la prueba:

Para guardarse del canto de las sirenas, Ulises tapó sus oídos con cera y se hizo encadenar al mástil de la nave. Aunque todo el mundo sabía que este recurso era ineficaz, muchos navegantes podían haber hecho lo mismo, excepto aquellos que eran atraídos por las sirenas ya desde lejos. El canto de las sirenas lo traspasaba todo, la pasión de los seducidos habría hecho saltar prisiones más fuertes que mástiles y cadenas. Ulises no pensó en eso, si bien quizá alguna vez, algo había llegado a sus oídos. Se confió por completo en aquel puñado de cera y en el manojo de cadenas. Contento con sus pequeñas estratagemas, navegó en pos de las sirenas con inocente alegría.

Sin embargo, las sirenas poseen un arma mucho más terrible que el canto: su silencio. No sucedió en realidad, pero es probable que alguien se hubiera salvado alguna vez de sus cantos, aunque nunca de su silencio. Ningún sentimiento terreno puede equipararse a la vanidad de haberlas vencido mediante las propias fuerzas.

En efecto, las terribles seductoras no cantaron cuando pasó Ulises; tal vez porque creyeron que a aquel enemigo sólo podía herirlo el silencio, tal vez porque el espectáculo de felicidad en el rostro de Ulises, quien sólo pensaba en ceras y cadenas, les hizo olvidar toda canción.

Ulises, (para expresarlo de alguna manera) no oyó el silencio. Estaba convencido de que ellas cantaban y que sólo él se hallaba a salvo. Fugazmente, vio primero las curvas de sus cuellos, la respiración profunda, los ojos llenos de lágrimas, los labios entreabiertos. Creía que todo era parte de la melodía que fluía sorda en torno de él. El espectáculo comenzó a desvanecerse pronto; las sirenas se esfumaron de su horizonte personal, y precisamente cuando se hallaba más próximo, ya no supo más acerca de ellas.

Y ellas, más hermosas que nunca, se estiraban, se contorneaban. Desplegaban sus húmedas cabelleras al viento, abrían sus garras acariciando la roca. Ya no pretendían seducir, tan sólo querían atrapar por un momento más el fulgor de los grandes ojos de Ulises.

Si las sirenas hubieran tenido conciencia, habrían desaparecido aquel día. Pero ellas permanecieron y Ulises escapó.

La tradición añade un comentario a la historia. Se dice que Ulises era tan astuto, tan ladino, que incluso los dioses del destino eran incapaces de penetrar en su fuero interno. Por más que esto sea inconcebible para la mente humana, tal vez Ulises supo del silencio de las sirenas y tan sólo representó tamaña farsa para ellas y para los dioses, en cierta manera, a modo de escudo.

Augusto Monterroso (Tegucigalpa, 1921 – Ciutat de Mèxic, 2003)

La Sirena inconforme (1969)

Usó todas sus voces, todos sus registros; en cierta forma se extralimitó, quedó afónica quien sabe por cuánto tiempo.

Las otras pronto se dieron cuenta de que era poco lo que podían hacer, de que el aburridor y astuto Ulises había empleado una vez más su ingenio y, con cierto alivio, se resignaron a dejarlo pasar.

Ésta no; ésta luchó hasta el fin, incluso después de que aquel hombre tan amado y deseado desapareció definitivamente.

Pero el tiempo es terco y pasa y todo vuelve.

Al regreso del héroe, cuando sus compañeras ni siquiera tratan de repetir sus vanas insinuaciones, sumisa, con la voz apagada y persuadida de la inutilidad de su intento, sigue cantando.

Por su parte, más seguro de sí mismo, como quién

había viajado tanto, esta vez Ulises se detuvo, desembarcó, le estrechó la mano, escuchó el canto solitario durante un tiempo según él más o menos discreto, y cuando lo creyó oportuno, la poseyó ingeniosamente; poco después, de acuerdo con su costumbre, huyó.

De esa unión nació el fabuloso Hygrós, o sea, "el Húmedo", en nuestro seco español, posteriormente proclamado patrón de las vírgenes solitarias, las pálidas prostitutas que las compañías navieras contratan para entretener a los pasajeros tímidos que en las noches deambulan por las cubiertas de sus vastos trasatlánticos, los pobres, los ricos, y otras causas perdidas.

Marco Denevi (Buenos Aires, 1922 - Buenos Aires, 1998)

Silencio de sirenas (1996)

Quando las Sirenas vieron pasar el barco de Ulises y advirtieron que aquellos hombres se habían tapado las orejas para no oír las cantar (¡a ellas, las mujeres más hermosas y seductoras!), sonrieron desdeñosamente y se dijeron: ¿Qué clase de hombres son estos que se resisten voluntariamente a la Sirenas? Permanecieron, pues, calladas, y los dejaron ir en medio de un silencio que era el peor de los insultos.

José de la Colina (Santander, 1934)

Las Sirenas

Otra versión de la Odisea cuenta que la tripulación se perdió porque Ulises había ordenado a sus compañeros que se taparan los oídos para no oír el perverso si bien dulce canto de las sirenas, pero olvidó indicarles que cerraran los ojos, y como además las sirenas, de formas generosas, sabían danzar...

Els éssers impossibles com les sirenes ens permeten imaginar fins a l'infinit, ja sigui com Kafka, que va donar valor al seu silenci, o bé com Monterroso, que va permetre que Ulisses posseís a una sirena afònica que ja havia perdut tot el seu poder. Cadascú té la llibertat d'imaginar-se la seva sirena: amb cua de peix o amb plomes d'au, amb un somriure als llavis o amb uns ulls desafiadors. Però

posats a imaginar, se m'acudeix que potser el poder de les sirenes no es troba en el "com", sinó en el que diuen. Qui sap si aquest poder no es troba en la melodia de les seves veus, sinó en la poesia de les seves paraules. Potser les sirenes atreuen els mariners cap a la mort segura tot narrant històries fascinadores on la mort és millor solució que quedar-se sense saber el final. M'agradaria pensar que les sirenes són les millors narradores del món, m'agradaria pensar que expliquen històries de llocs impossibles amb una subtileza i un enginy que qualsevol de nosaltres desitjaria. Per què no? Bé existeixen en el nostre imaginari, i la nostra imaginació no té límits....

Bibliografia:

Franz Kafka (1983): *Obras Completas*. Editorial Teorema. Barcelona.

Meri Lao (1995): *Las Sirenas, historia de un símbolo*. Ediciones Era. Mèxic.

Benito Arias García (2004): *Grandes minicuentos fantásticos*. Alfaguara. Madrid..>

Zonío!

Carlos Torrecillas, I.T. en imagen y sonido

El sonido (y su soporte físico) a veces puede ser un tanto complejo y ambiguo de trabajar para un neófito si no se tienen en cuenta diferentes aspectos, tanto técnicos como físicos.

En este caso, os daré unas pautas a seguir para haceros más fácil vuestro acercamiento a la tecnología sonora.

En primer lugar, debemos asegurarnos de tener todo bien conectado (regla fundamental donde las haya), es decir: el micrófono conectado por medio de un cable tipo *canon* o tipo *jack* al amplificador, mesa de mezclas, o cualquiera que sea el cacharro que nos han dejado para amplificar nuestro micrófono. El siguiente paso sería conectar a la red eléctrica el amplificador o "cafetera" (a veces es más parecido a una cafetera que a un amplificador), comprobar que tiene salida hacia los altavoces o etapa de potencia y, en este caso, comprobar que la etapa de potencia está conectada a los bafles y... *here we go!!!* Bien, si todo funciona, al subir un poco del volumen al amplificador, debería oírse un poco de ruido de fondo por los altavoces, y en caso de que os acercarais al micrófono para decir algo, se debería escuchar este "algo".

De no ser así, solo debéis comprobar todas las conexiones y, a ser posible, cambiar el cableado, ya que los cables son bastante

propensos a romperse, por eso de que están siempre en el suelo pisándose, liándose, etc. Si después de hacer todo esto, el equipo de sonido no funciona, existen tres posibilidades: llamar a un técnico, utilizar la técnica del martillo y cebarse a golpes con el equipo, o volver a empezar desde el principio, (recomiendo encarecidamente la tercera y, a ser posible, averiguar que está pasando la primera; procurad abortar todo intento de realizar la segunda acción, a menos que el equipo sea vuestro).

Una vez que ya tenemos el sonido, subimos el volumen y aquello empieza a pitar, a machacarnos los oídos, a acoplarse, a hacer ruido, etc. ¡Bienvenidos a mi mundo! Lo que quiere decir que hay que sonorizarlo o ajustar los controles. Os daré algunas nociones básicas.

Cada instrumento o voz produce un amplio espectro de frecuencias formado por la fundamental y sus armónicos.

Éstos son los que le dan a un instrumento su timbre particular.

Los ecualizadores alteran la respuesta en frecuencia de un sonido, por lo tanto, aumentando o atenuando ciertas frecuencias, se cambia el tono.

Existen ecualizadores simples y también de lo más complejos.

El más simple es el que tiene control de graves y agudos (tipo Shelving), que se encuentra en cualquier equipo común. Por norma general, estos aumentan o atenúan 15 db en 100 Hz (graves) o en 10 KHz (agudos) y varían en función del modelo.

Con un ecualizador de tres bandas podéis aumentar o atenuar bajos, medios o agudos en frecuencias fijas.

Por ejemplo, en 100 Hz (bajos), 2 KHz (medios) y 10 KHz (agudos).

Por último, los más comunes son los ecualizadores gráficos que van desde 5 hasta 31 bandas. Sus potenciómetros, una vez ajustados, muestran aproximadamente la respuesta de frecuencia que se está logrando (teniendo en cuenta que las frecuencias entre bandas no son ajustadas).

Como usar el EQ

A cada instrumento se le puede dar cuerpo aumentando su frecuencia fundamental
Atenúa ésta si el sonido es muy grave o indefinido.

Aumentando los armónicos le das más presencia y definición.

Atenúa los armónicos si el sonido es muy violento.

Las siguientes son algunas sugerencias de frecuencias que podéis ajustar con los ecualizadores.

Si queréis lograr el efecto, aumentad esa frecuencia, y si no lo queréis, atenuadla.

VOZ: cuerpo en 100-150 Hz (hombre), cuerpo en 200-250 (mujer), sonido nasal en 500-1000 Hz, presencia en 5 kHz, y sonido de "s" por encima de los 6 kHz.

BAJO: cuerpo y profundidad en 60 Hz, áspero en 600 Hz, presencia en 2,5 kHz y ruido de cuerda a partir de los 3 kH.

GUITARRA ELÉCTRICA: pesada en 60 Hz, cuerpo en 100 Hz, estridente en 600 Hz, presencia en 2-3 kHz, latosa y rasposa arriba de los 6 kHz.

BATERÍA: cuerpo en 100 Hz, apagada en 250-600 Hz, trash de 1 a 3 kHz, ataque en 5 kHz, seca y enérgica en 10 kHz.

BOMBO: cuerpo y poderoso bajo los 60 Hz, acartonado 300-800 Hz (corta de 400 a 600 para conseguir un mejor tono), y el *kick* o

ataque en 2-6 kHz.

PERCUSIÓN: brillo, presencia en 10 kHz.

SAXO: cálido en 500 Hz, duro en 3 kHz, sonido de llaves por encima de 10 kHz.

GUITARRA ACÚSTICA: cuerpo en 80 Hz, presencia en 5 kHz, sonido de púa por encima de 10 kHz.

Tener en cuenta que ecualizaciones extremas reducen fidelidad pero pueden crear efectos interesantes. Por ejemplo, al cortar bruscamente los graves y los agudos de una voz, le da el sonido "telefónico". Como diría algún guiri que otro, "Make yourself".

Bien, y con esto y un bizcocho... creo que ya seréis capaces de ecualizar de una manera aceptable... En otra ocasión contaremos algo sobre microfonía, mezclas, efectos, etc. >

Entrevista a Gemma Reguant,

professora de tècnica i expressió de la veu, actriu i rapsoda.

...per l'Anna Gabernet

Ens trobem un dimarts de maig a les tres de la tarda a la cafeteria del Museu Tèxtil de Barcelona, al carrer Montcada. Fa calor. Un lloc especial per a les dues, acollidor i aliè a les cues de turistes interessats per Picasso que hem hagut de travessar per separat abans d'arribar al pati del museu. Busquem una taula per seure al pati, no n'hi ha cap de lliure, a dins hi ha taules a dojo però també soroll i música massa electrònica per un lloc tan relaxant. La sort ens acompanya: una taula queda lliure i l'ocupem ràpidament. Cap de les dues ha dinat, tot i ser l'hora de fer el cafè. Decidim conversar sobre la veu amb un tabule i una quiche al davant...

Quin ús fas de la veu a la teva vida professional?

A les classes de veu i als recitals de poesia, actualment. Vaig estar treballant d'actriu durant deu anys, ara ho he reprès, però només amb lectures i recitals de poesia, i m'ho estic passant molt bé.

Com treballes la teva veu?

A mi, personalment, el que em va més bé es la relaxació, la respiració, l'activació diafragmàtica i també el treball amb alguns fonemes, com la "rr", que m'activen molt la llengua.

Tots aquests exercicis els fas just abans d'utilitzar la veu?

Sí.

A què et refereixes quan parles d'exercicis d'activació diafragmàtica?

Fer algun exercici que et mogui el diafragma, que l'activi, que el desperti, que el desvetlli. Hi ha gent que potser li va millor fer altres coses, que potser el seu punt clau per fer un bon escalfament serà la relaxació de mandíbula, o a nivell de ressonàncies... Depèn de cada persona.

Creus que hem de treballar la nostra veu cada dia?

Jo penso que estaria bé fer-ho cada dia. Com a professora, faig un treball força continuat a les classes que ja és un bon entrenament, també procuro reciclar-me amb formació i si tinc alguna actuació, sí que faig força treball abans.

Com definiries la teva veu?

Ui, que personal, això! A veure, jo penso que no existeixen veus maques o lletges, sinó les veus lliures i naturals o les veus amb més interferències. De fet, el que m'agrada de la meua veu, i de totes les veus, és com s'adapta al personatge o al tipus d'atmosfera que té un poema o una història.

Tal com has dit, la veu s'adapta a circumstàncies que van canviant. Un aspecte fascinant de pròpia veu és com canvia en funció de qui tinguis davant: la parella, un company de feina, el botiguer, el nebot de sis mesos, el públic escoltant una història...

La veu és una mica la conseqüència de tot: del procés mental, físic i emocional, segons com estàs, es modifica molt. Quan has d'arribar a sentiments a través d'una narració, d'una poesia o d'un treball actoral, necessites reconduir la teva veu cap a aquesta riquesa expressiva que la vida ja té de natural. El treball dels que estudien la veu és fer conscient tota aquesta riquesa expressiva que té de forma natural per poder-ho portar a una narració, per exemple.

Has treballat alguna vegada la veu amb narradors?

A les classes he tingut molts alumnes que es dedicaven a narrar quan han vingut a fer cursets d'introducció. Però mai m'han demanat que assessoris la veu de narradors que estan preparant un espectacle. He treballat els assessoraments de veu en obres teatrals per actors.

Segurament és un tema pendent que potser tenim els narradors....

Sí, però és un tema pendent també al teatre. Es demana poc l'assessorament de veu.

En les sessions de poesia sou dos rapsodes i un músic amb diferents instruments musicals. Com trebal·leu la veu en aquest format d'espectacle?

En aquest cas no et puc parlar d'un treball específic entre les veus i els instruments perquè l'estructura de l'espectacle era la següent: es feia una introducció musical molt relaxant pels espectadors, dèiem una part dels poemes, una petita mitja part amb música i una altra part de poemes, també hi havia algun petit toc abans d'algun poema concret, per tant, la música i els poemes van ser assajats a part. Però ara mateix he fet un treball amb una pianista acoblant la veu a la música i ha estat extraordinàriament interessant, hem canviat la rítmica de la paraula segons la música. Era una peça de Claude Debussy inspirada en uns textos de Pierre Louis, com que Debussy s'havia inspirat en aquest textos, hem parlat alhora: el piano i la veu. És fascinant perquè el ritme de la parla ha canviat en funció de la música del piano i la interpretació musical s'ha acoblat al sentit de les paraules. Era una

adaptació total a l'escolta de l'una i de l'altra. Jo tenia les peces de Debussy a casa, les escoltava molt per assajar però m'era impossible sense la pianista, sense l'adaptació entre nosaltres dues. He trobat que era un camí nou per a mi molt interessant, de fet, ja tenim un altre projecte per continuar treballant en aquesta línia, amb Mompou, aquesta vegada.

Escoltant la teva experiència i pensant amb la d'altres narradors que combinen aquest dos elements queda molt clar com la música pot ajudar a experimentar i treballar més la pròpia veu...

Sí, jo crec que molt. Faig la tesi doctoral sobre els sentits i la veu, iestic veient que qualsevol sentit pot modificar molt la veu. La música, és a dir, l'oïda, juntament amb l'olfacte, serien els dos sentits més directes. La música permet que el cos es transformi completament, obrint-se més, si s'aprofita aquest estat tot narrant una història, el resultat potser molt bo.

Quines qualitats creus que ha de tenir la veu d'un narrador?

Jo crec que el que és més important per la veu del narrador és que tingui ganes d'explicar la història. A partir d'aquí necessitarà tenir la veu bastant lliure perquè s'adapti als diferents moments de la història que està explicant: parts més misterioses, més divertides... Però sobretot, són molt importants les ganes de comunicar. El desig de comunicar, d'expressar-se, de transmetre, de fer feliços als altres, de fer-los emocionar... aquest desig pot saltar les barreres de qualsevol altra cosa.

Sempre dic als alumnes, sobretot als de l'Institut, ja que estan cursant una carrera de quatre anys, que a les classes treballaran la tècnica i l'expressió de la veu, però que sense el desig, això no serveix per a res, el desig l'han de portar de casa. Per tant, els dic que hi ha tres aspectes bàsics: el desig, la tècnica i l'expressió; i sense la primera les altres no funcionen. Tot i tenir el desig de comunicar, poden sorgir problemes tècnics: no em senten, no m'entenen. A partir d'aquí, ja es treballarà per eliminar les interferències, per exemple, tensions innecessàries que impedeixen que t'entenguin i et sentin. Però

si no hi ha desig, no hi ha res, és la primera font per començar.

D'altra banda, una persona que es dedica a la veu, com un narrador, l'ha d'estudiar. Si et dediques a un treball on la veu és tan important, has de dedicar unes hores a aprendre a conèixer-te a tu mateix: saber com utilitzar la teua veu, què tens al teu favor, saber com eliminar les interferències que tens perquè la veu estigui lliure i s'adapti en tot moment. S'han de buscar eines que t'ajudin a conèixer-te.

Hi ha una paraula en el món de la veu que se sent molt: la impostació de la veu. Què és la veu impostada?

La paraula impostació té dos sentits: un és el popular, que fa referència a una veu falsa, i l'altre és el significat que li atribueixen els logopedes i els foniatres: impostar la veu és col·locar-la en un lloc on no et fas mal. L'arrel de la paraula impostació ve del terme arquitectònic imposta, i es refereix als mecanismes (pedres) sobre els quals descansa un arc dins d'una arquitectura determinada, per tant, la impostació de la veu significa el descans d'aquesta. Al segle XIX va haver una moda de voler perfeccionar la dicció i la veu sense tenir present el contingut, preocupant-se només de la forma, i aquesta despreocupació pel contingut va donar molta falsedat als escenaris. Crec que ve d'aquí el significat de veu falsa que se li ha atribuït a la paraula impostar. Però en realitat, la veu impostada és la veu descansada, ja sigui greu, gruixuda, prima, envellutada, metàl·lica, la veu impostada pot tenir qualsevol qualitat expressiva.

Cada narrador buscarà les seves estratègies pels seus personatges, buscarà veus diferents, però la veu narradora ha de tenir un punt de veritat, de poder fer creure aquella història, aquella màgia. Sobretot perquè la veritat obre a l'espectador i la mentida el tanca. És el joc d'explicar mentides, però molt seriosament, com el joc de l'actor.

D'altra banda, en la veu existeix la moda, també. En aquest moment, almenys a nivell teatral, i crec que també en general, estan de moda les veus greus. Això té certes conseqüències perilloses, perquè hi ha dones que són sopranos, amb una laringe petita i estan treballant en un registre més greu i, per

tant, que no els és còmode. Hi ha un rebuig social i inconscient cap als aspectes fràgils, tendres, femenins però no en el sentit home-dona sinó en el sentit de receptors. Totes les nostres actituds són més masculines en aquest moment: acció, acció en detriment de la recepció, que seria l'energia femenina. La veu no ha de ser ni aguda ni greu, tothom té el registre que té, i depenent del moment que visqui, parlarà d'una manera o d'una altra. Quan ens fixem en un registre, sigui greu o sigui agut, i no ens movem d'allà l'estem fent monòton i avorrit, per tant, estem avorrint a l'espectador també.

No es tracta de tenir la veu molt aguda, ni molt greu, sinó una veu rica i lliure, adaptant-la al que expliques.

Com s'aconsegueix una veu lliure?

Treballant molt perquè sembli que no fas res, perquè sembli fàcil i sembli que no hi ha res de treball darrere. S'ha de treballar el cos, el pensament, l'oïda i també els sentits.

Amb el teatre, si un espectador que no sigui un entès s'ha fixat en els llums de l'escenografia, vol dir que aquests llums no estan ajudant a explicar la història, l'han distret de la història. Amb l'actor i el narrador passa el mateix, quan acaba sempre es trobarà amb públic especialitzat que farà comentaris però allò ideal és que l'espectador digui "quina història!, m'ha impactat, m'ha mogut moltes coses..." i no es preocupi per la tècnica del narrador.

Anem a parlar de la dicció...

La dicció... tal i com dic al meu article, aquest de la revista Articles de Pedagogia, "el mínim de cortesia és que t'entenguin i et sentin". Si la dicció no és prou clara, el cervell la pot deduir per context, però fa que ens perdem dècimes de segon. Si passa sovint al llarg de la narració, l'espectador s'estarà perdent constantment parts i estarà fent esforç. A més a més, en escoltar la història, si se'l porta bé, estarà com un nen quan se li expliquen contes. En canvi, si ha de suplir allò que no entén, se li demana un esforç que ja no és tant de nen, sinó d'adult, i llavors li costarà més entrar dins de la història.

Quins exercicis es poden fer per millorar l'articulació...

De vegades els nervis traeixen una mica perquè augmenten el nivell de tensió, i llavors pot ser que la llengua no treballi amb prou agilitat. En aquest cas va bé fer exercicis de llengua que et tornin aquesta agilitat. Si un dia ens entrebanquem, no passa res, però sí que és veritat que treballar una mica l'agilitat a la llengua abans ens ajudarà. La Pina Bausch fa uns escalfaments molt grans dins la seva companyia i després quan surten a l'escenari els ballarins fan moviments que semblen molt simples, com per exemple, caminar amb els talons, però tot i ser tan simples, s'han convertit en quelcom d'una gran bellesa. I podríem pensar nosaltres: calia tot aquest escalfament? Sí. Perquè aquell caminar tingui aquella elegància i aquella precisió han d'haver preparat tota la musculatura. Nosaltres treballem amb tot el cos, però sobretot amb la llengua i, per tant, hem de fer exercicis d'articulació. Perquè la musculatura de la parla estigui àgil és convenient jugar amb la llengua abans de començar, per exemple.

Un altre tema important pel narrador són els micròfons... Hi ha alguna manera especial d'utilitzar la veu si fem servir micròfon?

Tota la vida he treballat sense micròfon com a actriu i ara l'estic descobrint i me n'estic enamorant.

Fent-lo servir has de saber que tens altres recursos, com per exemple, la intimitat. Té l'avantatge que, tot hi haver-hi tres-centes persones, pots arribar a cau d'orella de totes elles. Perquè desaprofitar-lo, no? És un altre medi.

D'una banda, els matisos i els recursos poden augmentar-se perquè s'arriba a tot arreu, i de l'altra, es deshumanitza, perquè es nota un so una mica enllaunat.

D'una banda es guanya, de l'altra es perd, depèn de l'espai. Si és un espai petit, no cal, evidentment, sempre que no hi hagi un codi de barres sonant...

Ja per acabar, en un altre article teu diferenciaves entre la veu professional i la veu de carrer...

Sí, perquè de vegades em ve una amiga o un amic i em diu "M'agradaria tenir recursos quan parlo amb els meus amics..." i jo penso "No cal, quan parlis amb els teus amics

estima'ls, la veu ja sortirà en funció del que vols dir i ja està". En canvi, el professional fa seu, com si fos natural i propi, allò que ja sap a l'avançada: que a les vuit de la tarda explicarà aquella història i potser en aquell moment se n'aniria a passejar pel camp i a festejar; en canvi, explicarà una història de terror. Això és un artífici que ha de treballar. D'altra banda, també necessitarà tenir el diafragma lliure, molt més activat per poder estar actuant en un teatre gran com el Tívoli, en canvi, per parlar aquí tu i jo no és necessària tota aquesta tècnica.

Entre plats boníssims, com ara la moussaka o el brownie de xocolata i les anades i vingudes del cambrer, aquesta entrevista va anar avançant inevitablement fins al final. Després d'una hora conversant sobre la veu en un lloc tan tranquil com el pati d'aquest museu, aliè al bullici de la Barcelona més urbana, vam veure que aquest no seria el final. L'entrevista que acabeu de llegir només és el principi, ja que la Gemma col·laborarà amb la nostra revista tot escrivint sobre la veu amb més profunditat en els propers números.>

Contes a domicili

Barcelona
novembre 05 – gener

La Mercè de Conte passada (24 i 25 de setembre de 2005) va tenir un torna especial per als apassionats del cont els nens i nenes que van escoltar contes a quatre espais fixos de narració tenien l'oportunitat de gaudir d'una vetllada de contes a casa seva, per a ells, la seva família i els seus amics.

Es tractava de col·leccionar les quatre adhesius (de diferent color) que entregàvem a cada espai i donar les dades personals a un dels coordinadors, durant els dies de la Festa Major. El mes següent, octubre, ens vam posar en contacte telefònic amb les famílies per afinar les dates, edats dels oients i gustos contístics, i durant els mesos de novembre, desembre i gener, els narradors van aparèixer a les cases per a contar històries. Finalitzades les contades, es va trametre per correu una carta d'agraïment a aquests bons oients de contes i a les seves famílies, junt amb un disc compacte de contes tradicionals.

Un total de 35 nens i nenes van respondre il·lusionats a la proposta, de la qual en van resultar 25 vetllades de narració (alguns dels nens eren germans), que van ser dutes a terme per 19 narradors, alguns d'ells en solitari i altres en parelles. Les edats dels oients van oscil·lar entre els 2 i els 11 anys, encara que també s'hi va apuntar un senyor de 43 i una àvia de 84 anys.

No es tractava tant d'organitzar una festa a casa aprofitant la presència d'un narrador, com que l'amant del conte gaudís d'una estona de contes per a ell, en la intimitat de casa seva i en companyia dels

La valoració ha estat altament positiva, tant per part dels oients, les seves famílies, els narradors i l'organització. S'han rebut trucades d'agraïment de les famílies, comentant d'una banda, l'especial caliu aconseguit en una narració a casa i, de l'altra, la sorpresa que ha estat trobar-se amb aquest regal, que esberla (un xic) l'esquema d'aquest món atrafegat, consumista i massiu que ens toca viure.

D'anècdotes, les que vulgueu. Començant ja per les trucades telefòniques en què la mare deia: "Gràcies que heu trucat! El nen cada dia em preguntava quan trucarien aquests dels contes i no sabia què dir-li", fins a una altra que ens preguntava si es tractava de la propaganda d'algun producte i si calia comprar alguna cosa.

L'acolliment dispensat als narradors va ser sempre molt afectuós i es va narrar en molts diversos llocs de les cases, des d'un garatge obert per a tots els infants veïns, fins a tots sobre un llit, narradora i oients, passant per sales d'estar, dormitoris i menjadors grans i petits. I no acaba aquí la cosa, doncs molts narradors van participar en bons berenars, canapès, pastissos (un d'ells fet per la mateixa oient), xocolata amb melindros i altres exquisideses.

Alguns extractes dels comentaris dels narradors són prou aclaridors:

«Moltes gràcies per tota aquesta feina que esteu fent, admirablement organitzada i d'un gust exquisit!»

«El noi ha gaudit moltíssim i s'ho ha passat genial. Jo també m'ho he passat de conya. La

família, molt amable, i després dels contes hem petat la xerrada amb una mica de pastetes i moscatell. Una experiència genial. Gràcies per tot.»

«El diumenge passat vaig fer una sessió de contes a domicili. Va ser una experiència increïble. Els vaig explicar una faula d'Esop, El vent i el sol, L'amor de les tres taronges, Allà on viuen els monstres i El gos de la Lluna.

Després ens vam prendre un suc de taronja i em van demanar que els llegís els seus contes favorits, un d'un ratolí que es taca pintant i es pensa que té el xarmpió i un altre d'un vaixell pirata.

Quan la sessió va acabar m'hi vaig estar una horeta xerrant amb la mare, una gran lectora i que s'inventa contes per als nens cada nit.

Va ser un regal, la sessió.»

«Ahir al matí vaig fer el meu "Conte a domicili". Va estar molt bé: una caseta molt maca, una noia molt eixerida, la seva mare, un pastís de poma molt bo i una bona estona de contes. Espero que la resta de sessions hagi anat tant bé com la meva.»

«La tarda d'ahir va anar de contes a casa. Va ser entranyable, tranquil, amb xocolata desfeta i pasta fullada per celebrar-ho. Estaven tan meravellades que allò s'hagués fet realitat que no sabien com donar-me'n les gràcies. Per acabar-ho d'adobar, vaig dur-los tres llibres de la col·lecció El Sac, de regal.

Els vaig explicar la creació del món, l'origen dels tres colors de pell, i com que vaig saber que tenen una merceria, un fragment de l'auca del senyor Esteve.

Tot plegat molt divertit i interessant.»

«Os pasamos a relatar nuestra experiencia en este formato. La idea inicial era que los papás querían que los cuentos fueran en francés o en catalán. Decidimos hacer una mezcla entre las dos, relatando el mismo cuento en los dos idiomas. Habíamos escogido unos cuentos muy chulos (que a las dos nos gustaban mucho). Hicimos un par de sesiones de preparación, por eso de contar a dúo el

mismo cuento en dos idiomas; nos divertimos preparando la sesión y creemos que al final nos quedó bastante chula. Cuando llegamos al piso de los niños, los papás fueron muy amables y comenzamos la sesión. Después de la primera mezcla, la hija pidió que contáramos el cuento en castellano y catalán, porque así practicaba su castellano. Al principio nos quedamos sorprendidas, pero después ya estábamos de lleno en la narración. Creemos que los niños se lo pasaron súper bien y los papás también, sobre todo cuando veían la cara de asombro de sus hijos. Al final fueron muy amables y nos regalaron un cómic en francés.»

«Vaig explicar a casa d'una nena de 2 anys i van venir dos amiguets. Vam estar "en família", els nens escoltaven encantats i els pares anaven filmant en vídeo. Després, mentre berenàvem un pastís de xocolata deliciós, em van regalar un preciós llibre de contes.»

«Vam anar a casa d'una nena de 2 anys, on hi havia la família, els amics... I és que el garatge donava molt de si: havien posat cadires, una catifa al terra per a seure els nens, i també una gran taula per a celebrar-ho amb beguda i pastissos! La nena estava tan il·lusionada que no havia volgut sortir de casa en tot el matí per esperar-nos. I els pares estaven tan contents que anéssim a explicar, que ens volien pagar i tot.»

«El passat dijous 5 de gener vaig fer la darrera de les sessions de contes a domicili. Era a casa d'una nena de 7 anys. I no va estar gens malament, la data, perquè, com va dir la nena quan va acabar la sessió: "*mejor así, porque ha sido como un regalo de reyes*".

La mare havia convidat una amigueta seva, una altra nena de 7 anys.

Vaig començar la sessió al menjador de casa, amb balconada sobre una plaça del casc antic. Els vaig explicar quins contes tenia preparats i l'ordre que seguiria:

- Un conte sobre dues amigues que viatgen a la Lluna;

- Un conte sobre un home que s'avergonyeix de fer un gran pet;

- Un conte d'un príncep que perd a la seva princesa i després la troba,
i...

- No recordava el darrer conte... de veritat!
Les nenes paraven molta atenció i eren molt participatives. Quan vam arribar al tercer conte, l'amiga va preguntar "*¿Qué, ya te acuerdas de cuál es el cuento que querías contar al final?*" Aleshores, per guanyar temps (perquè encara no me'n recordava!) els vaig preguntar si sabien quin dia era demà, i fou llavors quan vaig recordar tot d'una que volia tancar la sessió amb un conte dels reis d'Orient, un conte que vaig escriure l'any passat per la sessió de les carrosses reials. El resultat de tot plegat va ser maquíssim. Feien unes cares totes esverades. "*¡Al fin! Claro, ¡lo mejor al final!*" perquè després anaven cap a la cavalcada... I com que el protagonista del conte és el patge Gregori, el patge de la ciutat, es van quedar ben bocabadades.»

Sembla que no cal afegir res més, o potser sí:
I qui no s'ho vulgui creure
que ho vagi a veure

Ignasi Potrony
Mercè de Conte 05 / Contes a domicili
novembre 2005 - gener 2006
més informació a www.anincat.org
(Activitats/Mercè 05/Contes a domicili)

XVI Festival Internacional de Narración Oral "Cuenta Con Agüimes"

Agüimes, Gran Canaria
Del 25 de gener al 5 de febrer
2006

Vaig tenir el plaer d'estar convidada com a narradora participant del "XVI FESTIVAL INTERNACIONAL DE NARRACIÓN ORAL "CUENTA CON AGÜIMES". (emmarcat dins el "Festival del Sur" (<http://www.festivaldelsur.com>)).

El Festival de Narració d'Agüimes és més antic d'Espanya, any rere any, edició rere edició, passen per aquest petit poble de Gran Canaria narradors i narradores d'arreu del planeta. Això fa que a Agüimes una es trobi el públic amb més tradició de tot Espanya, un públic expertíssim en l'art escoltar contes. Aquest any, a més, vaig compartir escena amb: Yoshi Hioki, José Campanari, Roberto Anglisani, Marcelo N'Dong, Quico Cadaval i Hanna Cuenca.

A més de les sessions a Agüimes, els narradors vam realitzar una sèrie d'extensions per totes les illes de l'arxipèlag, així, doncs, jo vaig tenir la sort d'explicar contes a La Palma, a Fuerteventura i a Tenerife, altres narradors van anar a Hierro i a Lanzarote.

Les sessions de contes estaven destinades a tota mena de públic, vam tenir des de sessions al jardí d'infància, per a nens i nenes de 0 a 3 anys, i contes per a adolescents, fins a contes per a públic adult en diferents teatres de les illes.

Els narradors tenim la sort de viatjar, de conèixer, de no tenir temps d'adormir-nos mai, estar sempre alerta, sempre inquiet, de sorprendre'ns amb tot.

A Agüimes, la sorpresa més gran i més grata és la magnífica i càlida acollida, els organitzadors del festival et fan sentir en tot moment com si fossis a casa seva.

Vetllen en tot moment pel benestar dels narradors convidats.

És un plaer i un honor haver estat en un festival amb tanta tradició, on es té tanta cura de la qualitat, i on es posa la narració en un lloc tan mimat.

Noemí Caballer

La Laia 2006: Contes de noies valentes, joves i amb ganes de viure.

Barcelona, 11 i 12 de febrer 2006

El cap de setmana dels dies 11 i 12 de febrer es va celebrar la festa d'hivern de la ciutat, dedicada a Santa Eulàlia. L'ANIN va rebre de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB) l'encàrrec d'organitzar la narració oral al pati de la Casa Gran, així com una cercavila pels carrers on la tradició situa el martiri de la segona patrona de la ciutat.

Un cop l'ANIN va publicitar l'encàrrec a través de la seva web i la web naocat, es va organitzar un taller amb quatre sessions setmanals per als participants, a càrrec de la narradora Martha Escudero. Les sessions del taller van servir per aprofitar tot el material fotocopiats i digitalitzats que van reunir i treballar els companys de la Laia 2005, reflexionar sobre la natura dels contes populars i les seves tipologies, així com per centrar l'objectiu de les sessions: explicar contes amb protagonistes femenines, noies valentes i defensores de les seves idees, prou fortes per suportar proves i dificultats per aconseguir allò que volen, intel·ligents i enginyoses. Ens vam explicar contes, ens vam intercanviar receptes, vam escoltar contes deliciosos, vam discutir i vam riure moltíssim. O sigui, que ens ho vam passar

d'allò més bé i, a més a més, vam aprendre més d'una cosa.

Dues parelles es van encarregar de coordinar els narradors. El dissabte a la tarda, a l'Ajuntament, la Susagna Navó i la Lola Barceló; i el diumenge, a la cercavila, l'Anna Gabernet i el Blai Senabre. Com ho vam veure? Doncs la Susagna i la Lola, amb un fred de nassos, el micròfon a la solapa i un munt de coses per explicar. De seguida vam tenir un grapat de nens asseguts a la catifa, esperant, al pati de la Casa Gran. Amb uns minuts de retard (només uns minuts) vam començar i amb una breu aturada de canvi de públic (ells sí que devien patir fred) la sessió va durar dues hores. Hi van narrar el Carles Alcoy, la Margarita Borràs, la Noemí Caballer, l'Anna Figueres, el Sergi Gil, el Yoshi Hioki i la Roser Ros.

Va estar molt bé el detall de posar cadires al voltant pels pares i/o avis, perquè així no s'impacientaven i gaudien plegats de l'espectacle. Hi va haver anècdotes sobre llocs de Barcelona i contes diversos. Rondalles on una noia era la que tirava endavant la història, ja sigui pel fet d' enamorar uns núvols, ajudar una velleta, triar pretendent, o bé escapar-se d'un bruixot o d'un llop. A més, vam tenir sort i les proves de so pel concert que hi havia a la plaça Sant Jaume només van molestar una mica de res.

El diumenge, en Blai i l'Anna, amb paraigües arc de Sant Martí i altaveu Cinecità, van conduir una cercavila des de la Baixada de Santa Eulàlia fins el Carrer Ave Maria, tot passant per Banys Nous, Boqueria, l'Arc de Santa Eulàlia, el Carrer dels Cecs, la Placeta del Pi i la Plaça de Sant Josep Oriol. Es van aturar allà on va convenir, d'acord amb el guió que s'havien preparat, per parlar de les gràcies i desgràcies de la Laia, i per tal d'acomodar els contes dels narradors que els acompanyaven. Al llarg de tres hores, de les 11.00 a les 14.00, van haver dues cercaviles, de 90 minuts cadascuna, on van participar la Marisol Cumare, la Maica Chacopino, l'Albert Estengre, la Martha Escudero, en Yoshi Hioki, la Món Mas, en Pedro Olivares i en Manuel Puig. Segons els coordinadors, algunes parts del recorregut eren molt encertades però d'altres no: com per exemple,

Bany Nous. Allà els narradors van haver d'aprendre a situar-se perquè el trànsit continués al seu ritme. I, sobre tot, van fer ús dels seus recursos incorporant les interrupcions a la narració.

El balanç final va ser molt positiu. Ara només ens resta penjar el projecte a la pàgina web de l'ANIN perquè sigui d'abast públic i obert a la crítica.

Susagna Navó i Lola Barceló

XVI Festival Internacional De La Oralidad

Elx, Hondón de las Nieves, Albacete, València, Lleida, Alacant, Castelló de la Plana i Burgos.

del 20 de febrero al 25 de marzo 2006

Barcelona: 8, 9, 10, 11, 18 y 25 de marzo al Harlem Jazz Club.

Festival organizado desde Elx, Alacant, por el grupo de Teatro La Carátula. Una muestra que reúne a participantes de diferentes procedencias y oficios en torno a la palabra.

La oralidad es muy amplia. Basta con dar un vistazo a la página web de la Asociación LitOral (<http://www.weblitoral.com/>) que contempla apartados de cuento, acertijos y adivinanzas, coplas festivas, canciones de trabajo, trabalenguas, romances e historias de cordel, juegos, refranes y sentencias, entre muchos otros, para darnos mediana cuenta de su dimensión.

Y es dentro de este amplio hecho donde se inserta la propuesta de este festival. Actores, juglares, narradores orales escénicos, contadores de cuentos, músicos e incluso un artista plástico en esta edición, integraron el programa.

El festival estuvo dedicado a México y en su paso por Barcelona, conocimos a Mercedes Hernández (mercedesh24@yahoo.com), actriz mexicana que presentó un sobrecogedor trabajo sobre los asesinatos de mujeres en Ciudad Juárez, Chihuahua, y a Marcela Romero, narradora oral escénica mexicana con un espectáculo sobre el tema de los emigrantes mexicanos a Estados Unidos, que integraron la programación del festival presentada en el Harlem Jazz Club con el subtítulo de "Contes amb veu de dona", juntamente con Ángela Arboleda, de Ecuador, Linda Gallo, de Colombia, Martha Escudero, de México-Catalunya, y Roser Ros de Catalunya.

De México también participaron, aunque no en Barcelona, Moisés Mendelewicz, narrador de origen costarricense pero radicado en México, y Jermán Argueta, narrador y editor de la revista *Crónicas y Leyendas Mexicanas* (cronicas_leyendas@hotmail.com).

En el programa general, y en otras sedes, participaron Matías Tárrega, Alberto Pérez, Antonio González, director el festival que presentó un espectáculo a partir del texto de El Principito, Marisela Romero, Jorge Olaya, Ana Esclapez y Pipi Gutiérrez.

El artista plástico mexicano que "dibujó" el festival durante las presentaciones en Elx, creando un muy interesante trabajo plástico de representación de la palabra, fue el maestro Felipe Rallas.

Martha Escudero

EL RINCÓN DEL OYENTE

Abrimos esta sección de comentarios y crítica de sesiones de cuentos desde la oreja del público. Puedes enviar tu colaboración a revista-n@anincat.org.

¿Qué hace un chico como tú en un lugar como este?

Es lo que se podría pensar al ver a Pep Durán en el Harlem Jazz Club el pasado 4 de marzo. El Harlem, lugar de cuentos para adultos, de buena música, de copas, con ese tufillo a tabaco y al entrañable y apestoso ambientador (London Night o Paris Nuit, según el día) se fue transformando en un espacio tan cálido y entrañable como ese rinconcito de la cama, bien abrigado con la manta, que todos tenemos en la memoria y en las ganas.

Todo comenzó con un despliegue de medios, Pep llegó con sus maletas, ya dice él que es un traginer de contes un llibreter de comarques. El escenario se comenzó a llenar de libros maravillosos, de objetos mágicos, de personajes peludos, todo dispuesto en un perfecto desorden ordenado. Entonces apareció él. Y empezó con dos acciones muy íntimas y aparentemente contrarias: se vistió con su ropa de llibreter y se desnudó con las palabras. Un exordio que cumplió su labor, a partir de ese momento, yo estaba dispuesta a creer todo lo que me dijera. Y comenzaron a aparecer libros y a sonar historias. A él se le veía corporalmente cómodo, digamos que contento con su propio cuerpo, pero espacialmente inquieto. En la segunda parte supe por qué: no está acostumbrado a contar con micrófono y dado que la audiencia era reducida (lo cual lamento mucho) pudo prescindir de él. Y entonces sí, si la primera parte había sido ir saltando de sorpresa en delicia, para la segunda, con el cuerpo en sintonía con el espacio, su encanto se

multiplicó en movimientos de mago experimentado que saca un libro por aquí, un monstruo por allá, unos polvos mágicos por acullá. Todo en una danza bella y armoniosa.

Las historias: las que están dentro de los libros que se denominan “para niños”. Esos álbumes ilustrados de los que muchas veces no tenemos ni idea y que son verdaderas joyas. Historias dichas, con libro en mano, de forma sencilla, delicada, con buen ritmo y tono afable y con reflexión final que seguía diciendo: “este soy yo, un vendedor de libros”.

¿Y los oyentes? Puedo hablar de mi sensación: debajo de la manta ¿Los demás? Silencio absoluto y, de pronto, un ¡ahhhh! desde el corazón o una lagrimita resbalando por una adulta mejilla con el libro Mi mamá es la mejor

(lamento no poder dar la referencia precisa, pero en ese momento no estaba per romanços).

Valga decir que, cuando acabó la sesión, Pep, dulce y firme como durante toda la velada, sugirió que si alguien tenía curiosidad, se podía acercar a hojear algún libro. Todo el público, y digo todos, nos levantamos en el acto para devorar aquel placer que hasta ese momento para muchos era desconocido.

Pep lo consiguió: nos “vendió” sus libros. Y se nos vendió todo él, desde el oficio y la profunda honestidad.

Un verdadero placer.

Más información sobre las sesiones de cuentos en el Harlem en www.contesicuentos.com

Martha Escudero

Canciones infantiles y nanas del baobab

El África negra en 30 canciones infantiles.

Libro - CD

Madrid: Kókinos., 2005

Esto es sin duda más que un disco, y también más que un libro.

Es un disco-libro que nos adentra en el corazón del África negra, con sus múltiples idiomas y diversas etnias. Con sus historias, sus ritmos, sus voces. Sus mujeres, sus hombres, sus niños.

Es la historia primero de una recolección, realizada en París y alrededores por la música y pedagoga Chantal Grosleziat, que trabajó con las diversas comunidades africanas inmigrantes. Es decir, con hombres, mujeres, niños que dicen y cantan melodías de su país, de su región.

Después de esta recolección, inevitablemente, se operó una selección.

La selección permite la representación de 11 idiomas entre los 30 más usuales en África negra, y los cantantes provienen de unos 10 países.

La dirección musical es de Paul Mindy, que también realizó con notable éxito otros títulos de la colección en Francia (*Comptines et berceuses du jardin d'Eden*, *Comptines et berceuses du papagayo*, *A l'ombre de l'olivier*, *Comptines et berceuses du Maghreb*, etc.).

Gracias a este trabajo, oímos a cantantes de diversas etnias y edades cantar canciones que en pocos minutos ya se nos pegan, y podemos empezar — queriendo o sin querer — a tararear... y a cantar.

Para ayudarnos a cantar, tenemos el libro: todas las canciones están transcritas y traducidas en las páginas del libro, ilustradas por Elodie Nouhen.

Las ilustraciones son como las canciones: bellas, sencillas, profundas.

Y para los que quieran saber más del contexto de cada canción y de los rituales que la acompañan,

al final del libro Chantal Grosleziat nos propone una explicación detallada para cada canción: dónde se canta, en qué situación, con qué gestos y objetos, etc.

Catherine Favret

Madrechillona/ Marecrits

BAUER, Jutta Lóquez

Ediciones, Santa Marta de Tormes, Salamanca 2001.

Madrechillona es una obra tierna y graciosa, pero NO banal.

"Esta mañana mi madre me chilló de tal forma que salí volando en pedazos" dice un pequeño pingüino.

El grito de la madre ha "descompuesto" al pequeño pingüino. El desmembramiento es una metáfora para representar el sentimiento de angustia ante la inseguridad de no sentirse querido y no entender la reacción del otro.

Los pies del pequeño pingüino, desorientados, comienzan a caminar sin rumbo hasta llegar a un paisaje polar, y llegan al desierto de Sahara al anochecer, donde la madre viene a buscarlos. Poco a poco la madre ha ido recogiendo las partes desmembradas del pequeño pingüino y las ha cosido como si fuera un muñeco de peluche. Madre e hijo emprenden un viaje hacia el sol poniente durante el cual se unen en un cálido abrazo.

"Perdón", se disculpa Madrechillona, queriendo reparar las grietas que surgen en las relaciones humanas.

Este libro ofrece a niños muy pequeños una iniciación a la metáfora, logrando con acierto, con belleza y sin edulcorantes, presentar un aspecto complejo de la experiencia humana y de nuestra relación con los otros.

El pájaro del alma

SNUNIT, Mijal
FCE, México, 2005

La veu és una cosa audible, però intocable, inabastable. Fàcilment se'n detecta la presència, però no te la pots emportar, tan sols la pots

recordar, memoritzar.

La veu és com l'ocell de l'ànima, que és el protagonista d'aquest llibre delicat i ple de sensibilitat.

Agafeu els quatre primers versos de l'endresa d'aquest llibre:

*"Hondo muy hondo,
dentro del cuerpo habita el alma.
Nadie la ha visto nunca
pero todos saben que existe."*

Substituïu *alma* per *voz* i comproveu-ne el resultat. Funciona!

La veu, com l'ànima és, *el aire que el hombre respira desde su nacimiento hasta su muerte.*

Jo, aquest llibre el considero un bon regal per a narradors, traginers de contes o bufanúvols de totes les edats i condicions. I com que així ho crec, així ho practico. Proveu-ho! Ja m'ho sabreu dir!

RRV

Boca cerrada. El poder los cuentos

BIGOT, Gigi; MATEO, Pepito; GIREL, Stéphane
Zaragoza: Edelvives,

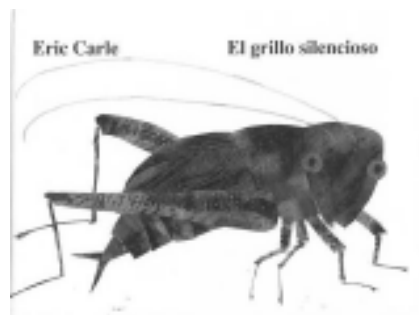
Un día, un niño deja de hablar y de boca en boca se encadenan el silencio del gato, el de la casa, el de las flores. Hasta el sol deja de... brillar.

Y en medio de la noche, sólo queda una estrella que consigue deslizar un sueño: el recuerdo de los

cuentos que la abuela contaba antes de la guerra. ¿Cuál será el sueño, el recuerdo o el cuento que le devolverá al niño la esperanza y la palabra?

Las ilustraciones de estilo naif, de colores sugerentes al tiempo que simbólicos, subrayan un texto de estructura infantil pero con una riqueza de lenguaje que da al conjunto varios niveles de lectura. Los más pequeños se quedarán con la retahíla de los encadenamientos y la forma circular de un cuento con final feliz; los de mayor edad, con algunas respuestas a los PORQUÉ, y los mayores se maravillarán ante las distintas evocaciones de las palabras, porque hay palabras para que la vida fluya en lo cotidiano y palabras para que nazcan sueños en las cabezas de los niños.

Brigitte Arnaudès

El grillo silencioso

CARLE, Eric
Kókinos, Madrid, 1993

Les primeres ratlles d'aquest magnífic àlbum il·lustrat són tota una declaració de principis:

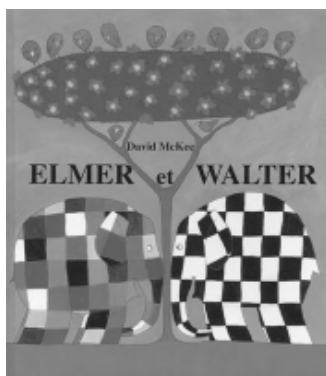
*"Hay cuatro mil especies diferentes de grillos,
Unos viven bajo tierra, otros en la superficie,
Unos viven en arbustos o árboles, incluso viven en el agua.*

*Tanto el macho como la hembra oyen,
Pero sólo el macho produce sonido.
Frotando las alas chirría.*

Hay quien dice que suena como una canción."

Aquest llibre reflecteix l'itinerari d'un grill des que abandona el seu ou per néixer fins que aconsegueix emetre un so. Les imatges són molt suggeridores i seria bo no deixar de mirar les guardes, que tenen la seva continuïtat en el terra de cada pàgina. Per cert, el grill aconsegueix cantar una nit de lluna plena...

RRV

Elmer et Walter

McKee, David

Kaleidoscope, París, 2005

Elmer, l'elefant de quadres de colors espera la visita del seu cosí Walter, un altre elefant de quadres de colors en blanc i negre. El cosí s'ha fet famós per la seva capacitat d'estrafer la veu, tan aviat sembla que és lluny, com al teu costat, en qualsevol cas, lluny del lloc on es troba de debò. És ventríloc. La història d'aquest llibre presenta un tema interessant per als narradors que volen treure partit de la seva versatilitat sonora i, a la vegada, volen fer-la experimentar a un auditori petit o jove.

RRV

Els músics de Bremen

Explicat per Roser Ros

Il·lustracions de Pep Montserrat

La Galera. Col. La Galera popular, Barcelona 1997

Sabemos que los cuentos tradicionales viajan en el espacio y en el tiempo y que sobreviven adaptándose a los tiempos y a las gentes que los cuentan. Seguramente muchos cuentos han perecido porque se han dejado de contar. Afortunadamente, desde hace muchos años y en

muchos lugares del mundo, muchos cuentos se han fijado en el papel. Lo creo afortunado porque aunque al fijar en el escrito un cuento que ha nacido contado y para ser contado éste queda inmobilizado, petrificado, es gracias al escrito que ahora podemos disfrutar de nuevas adaptaciones y versiones. Es como si el cuento tradicional, al quedar escrito, quedara en estado de hibernación y volviera a florecer en la boca del que lo ha leído y luego lo cuenta o en la pluma (tal vez teclado) del que lo reescribe.

Y esta edición se trata precisamente de una reescritura, una adaptación del tradicional cuento fijado sobre el papel por los hermanos Grimm. Adaptación por cierto, muy respetuosa, cuidada, enriquecida y, valga la redundancia, adaptada tanto en forma como en fondo; en una hermosa edición magníficamente ilustrada por Pep Montserrat, con detalles tan bonitos como las siluetas de los perfiles de cada personaje que hacen de entrada a su parlamento.

Me permitiré hacer algunas comparaciones entre la versión de los Grimm y la contada por Roser.

En primer lugar, esta versión no comienza contando de un hombre que tenía un burro, sino que directamente deja hablar a uno de los personajes principales, el burro, que no aspira a ir a Bremen para tocar el laúd, sino que, consciente de sus conocimientos en "*brams i altres sorolls*", emprende el camino entonando una canción, cosa que hará el resto de animales protagonistas con sus particulares voces. Y serán precisamente las voces de los animales las que desencadenarán las acciones decisivas que nos llevarán al final de la historia.

Otra comparación: en la versión de los Grimm, los animales protagonistas asumen su vejez (y con ella su inutilidad) dócilmente, sin juzgar a sus amos y se lamentan y se preocupan por su incierto futuro. En esta adaptación los animales, liderados por el burro, tienen opinión, juzgan a sus amos por su ingratitud, no se dejan abatir por la edad y se van infundiendo confianza unos a otros, mensaje interesante en nuestros tiempos.

En cuanto a los ladrones que viven en la casa que será "okupada" por los animales, tenemos en nuestros días un catálogo tan amplio de gente indeseable que, adaptado a nuestros tiempos, en esta nueva versión son tratados como "*gent que no devia tenir la consciència gaire tranquil·la*"

Por cierto, para los entendidos en lenguaje musical, esta versión incluye la letra y partitura de la canción que entonan los animales, cosa que la enriquece aún más.

Martha Escudero

A la sombra del olivo
(llibre amb CD)
FAVRET, Hafida; LESASLE, Magdeleine
NOVI, Nathalie Il·lustracions:
Madrid: Ed. Kókinos, 2005

Una preciosa recopilació de cançons infantils àrabs i berebers, on hi trobem nanes, dites per a jocs, rimes. Les il·lustracions, de suaus colors mediterranis, acompanyen cada cançó escrita en castellà, àrab i una transcripció fonètica de l'àrab, per poder-la cantar. Al final del llibre hi ha un breu comentari de cadascun dels jocs infantils i de les cançons de bressol, descrivint el motiu i els personatges típics d'aquesta cultura.

Ruby canta un blues

DALY, Niki
Intermón-Oxfam, Barcelona, 2005

La veu de la Ruby és tan potent que no hi ha qui l'aguanti: ni els de casa, ni els veïns, ni els seus companys d'escola, cosa que fa entristir molt la nena. Finalment, Bernard i Zelda, els músics de jazz que viuen al pis de sota, tenen una idea: aprofiten el seu potencial i l'ensenyen a servir-se'n per cantar.

Què diuen els ocells

VERDAGUER, Jacint
La Magrana, Barcelona, 1985
I també:
CALLOL, Carme, Selecció de fragments i cants;
MATHEU, Eloïsa, gravació i cants d'ocells
Edicions del País Valencià, 2003

Fa molt de temps, tal com es pot veure per l'any d'edició de La Magrana, es va poder llegir un magnífic petit llibre que recull el treball de camp que va aplegar Mossèn Cinto Verdaguier durant les seves llargues excursions per la Plana de Vic: com interpretaven els pagesos del seu temps els cants dels ocells que visitaven els seus camps. Però des de fa tres anys podem gaudir d'aquest recull de manera sonora i, la veritat, és tot un encert, perquè, hi ha millor manera de conèixer la xerradissa dels ocells que a través de la veu?

Iosa i les grues

RAYÓ, Miquel; GUBIANAS, Valentí
Barcelona: Alfaguara Grup promotor, 2006

Aquesta es una narració breu a l'estil dels haikus japonesos.
Iosa, un nen de 9 anys, Matsuo, un caminant, i les famílies d'un poblat japonès, esperen l'arribada de les grues perquè facin niu als camps d'arròs propers. Els donarà sort amb les collites. Els sentiments que creixen entre les persones, la seva relació i els afectes que floreixen són la flaire d'aquest text trenat amb art i saviesa. En poques paraules, l'autor parla d'allò essencial.

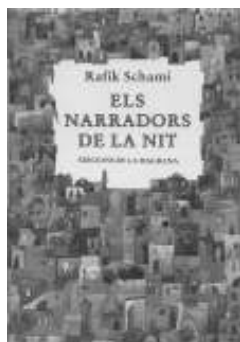
L'hora del conte

AAVV (16 catalans mediàtics. (Tomàs Molina, Gerard Quintana, Helena Garcia Melero, Xavier Bertran, Joan Laporta, Elisenda Roca, Asha Miró...)) LUCINAI, Rebeca, il·lustracions.
Inclou un CD amb 11 contes narrats per una sola veu "a cau d'orella".
Barcelona: Editorial La Galera

Aquest es un projecte on els autors han cedit els drets d'aquesta obra a l'Hospital San Joan de Déu en favor d'activitats d'animació lectora.

El contingut és interessant, ja que són versions dels contes clàssics transformats pels autors que els signen i que, segons expliquen al final, cadascú d'ells ha escollit per raons molt personals.

Es una bona selecció per llegir en veu alta i també per escoltar l'excel·lent versió narrada al CD. En català.

Els narradors de la nit

SCHAMI, Rafik
La Magrana, Barcelona,
1991

És un llibre que molts coneixem i cadascú n'ha fet la seva particular lectura, n'ha tret una lliçó diferent, s'hi ha trobat més o menys bé. Aprofito l'avinentesa per a fer el meu comentari.

Ja se sap que una novel·la (i *Els narradors de la nit* n'és una) no és un treball etnològic i, per tant, no cal creure's fil per randa el que s'hi diu, però les paraules que Rafik Schami posa en boca del cafeter quan descriu els narradors del seu establiment s'apropen força al que pensa algú que es dediqui a aquesta feina: « - Un hakawati - diu, doncs, el cafeter, - n'ha de tenir molta [de bona memòria]. Però encara us he de dir que l'ofici de rondallaire és molt pesat. Ho he observat nit rere nit entre els meus hakawatis. Quan baixaven de la tribuna estaven més esgotats que un llauner. Guanyaven molt poc. Quan els allargava els diners, de vegades els preguntava: "Per què parles tota la nit per tan poc diner?". Alguns deien: "No hem après altra cosa. El nostres avis eren hakawatis i els nostres pares també." Però un dia, un dels millors narradors de cafè que he tingut mai em digué: "Per la recompensa que em donen els oïdors: el plaer de transformar com per art de màgia uns lleons adults en infants tot orelles. No hi ha cap tresor al món comparable a aquesta felicitat, la felicitat de veure aquest miracle en els ulls de l'auditori." »

Com deia, és només un comentari. Hi ha tantes coses a dir i a gaudir d'aquest llibre!

RRV

Contes de tots colors. Contes dels orígens

Cuentos de todos los colores. Cuentos de los orígenes
Barcelona: Tantàgora, 2006

Tantàgora ens delecta per segona vegada amb un cd de contes gravats. Ara reuneix les veus de cinc narradors explicant contes dels orígens de la seva cultura. Les narracions ens arriben amb una breu però sucosa introducció musical a càrrec del grup Cabo San Roque i els seus peculiars instruments.

L' Alí Abdelali El aziz Larbi (Marroc) explica:
Perquè la terra és rodona . *Les famílies dels homes curiosos que es van perdre buscant la veritat van implorar als creadors que fessin tornar els seus éssers estimats*

Perquè les roses són vermelles. *Madjulin i Ajdulin es van enamorar però el pare de la noia no veia amb bons ulls aquella relació*

La Martha Escudero (Ciutat de Mèxic) explica:
Les orelles del conill. *Al començament, els conills no eren com ara. Però el Tío Conejo no estava conforme amb el seu aspecte.*

L'origen dels coiots. *Aquest conte, barreja de la tradició indoeuropea amb l'aborigen d'Amèrica i Àfrica, és un episodi pertanyent a relats cosmogònics*

En Koumera Diakhaby (Diacka Madina, Senegal) explica

Pell de llarinté, cua de tiré. *Mamadou va ser el primer pare mandinga que es va enfrontar a un lleó per oferir al seu fill recent nascut una pell de llarinté, o sigui de lleó. Kumbà va ser la primer mare mandinga que va aconseguir una cua de tiré, o sigui de girafa.*

La Roser Ros i Vilanova (Barcelona) explica
De com el gran creador i en Banyeta van fer el món *Al principi de tot només hi havia la bola de món. Omplir-la de contingut. Era cosa del gran creador. Però en Banyeta no parava d'imitar el seu veí de dalt*

R
R
V

La volva de pols. Al principi del món, el gran creador anava molt atrafegat cosa que va aprofitar una volva de pols per demanar una colla de coses.

I en Yoshihira Hioki (Japó) explica: Perquè el corb és negre *Fa molt de temps, totes les aus eren de color blanc, blanquíssim, com un pastís d'arròs, o el cul d'un nadó. Això dificultava enormement la identificació de les cries per part dels seus progenitors*

La medusa. *Abans, un dels habitants del fons del mar, la medusa, era molt xerraire i no picava com*

fa actualment. Però la seva xerrameca la va perdre.

Aquest cd amb històries que expliquen com funciona el món és ideal per escoltar en família, per exemple durant els trajectes en cotxe.

Joana Brustenga

"¿Qué libro te ha conmovido y afectado en tu vida como narrador, cuentacuentos, cuentista...? ¿por qué?"

Des de la revista N seguim perseguint els narradors i les narradores amb la pregunta que figura a l'encapçalament. Vet aquí algunes respostes més:

Elisabet Abeyà:

El llibre que més m'ha influït com a narradora de contes és **Com explicar contes** (Sara C. Bryant. La llar del llibre, Barcelona 1983). És més, sense aquest llibre potser mai ni se m'hauria acudit que jo pogués contar contes a ningú. Em va caure a les mans quan jo era molt joveneta. El llibre era de la meva germana que ja era mestra i li havien recomanat a l'escola de mestres Rosa Sensat. Primer només tenia intenció de fullejar-lo, però m'hi vaig quedar enganxada i el vaig llegir tot de cap a cap. Al cap de pocs dies vaig anar a passar unes vacances amb una amiga a una casa de camp prop d'una masia, a la Vall d'en Bas. Hi havia un grupet d'infants de les cases veïnes que jugaven per aquell redol i cada dia ens venien a veure. Un dia em vaig armar de valor i els vaig dir: "Voleu que us conti un conte?" D'això ja fa molts d'anys i encara puc recordar els ulls i l'expressió dels rostres dels meus primers oients. L'endemà van tornar i em van dir: "Ens en contes un altre?" Aquells dies en aquella caseta varen ser el meu entrenament com a narradora. Després d'això sempre vaig estar segura que ja en sabia, de contar contes. Mai no he pogut oblidar aquell llibre, **Com explicar contes**, i continua sent-me útil. De tant en tant el rellegeixo i sempre em fa pensar i em descobreix algun matís nou.

ABECEDARI DE LA VEU

A

agudo: alto, penetrante. Dicese de un sonido o una voz con muchas vibraciones por segundo.

Contrario de **grave**, véase **grave**

afonia: disfonia en la seva màxima expressió, ja que implica una pèrdua total de la veu.

aiguarent: veu d'aiguarent... veu ronca, tocada per les festes. També es diu veu de regadora, *voz de cazalla*.

aparato fonador: es el que nos permite hablar. Lo componen 3 grupos de órganos diferenciados:

1. Órganos de respiración (Cavidades infraglóicas: pulmones, bronquios y tráquea).
2. Órganos de fonación (Cavidades glóicas: laringe, cuerdas vocales y resonadores – nasal, bucal y faríngeo–). Órganos de articulación (cavidad supraglóicas: paladar, lengua, dientes, labios).

B

baja: (voz baja) a. Dicese de una manera de hablar, en cuchicheo, con poco volumen. b. voz **grave**.

boca: elemento esencial para la producción de voz, actúa como articulador y resonador.

C

caudal: no solo de un río, sino de un discurso. La velocidad y fluidez con que las palabras salen de nuestro aparato bucofonador cuando narramos. Cuanto más dominemos el caudal, más podemos jugar con él...

cuerdas vocales: las cuerdas vocales se encuentran en la laringe. No tienen forma cordófona, sino que se trata de dos repliegues musculares que se cierran y se abren.

Hay 4 cuerdas vocales:

- 2 superiores (bandas ventriculares), que no participan en la articulación de la voz.
- 2 inferiores, las verdaderas cuerdas vocales, responsables de la producción de la voz.

Las dos cuerdas inferiores son dos pequeños músculos elásticos:

- Si se abren y se recogen a los lados, el aire pasa libremente, sin hacer presión: respiramos.
- Si, por el contrario, se juntan, el aire choca contra ellas, produciendo el sonido que denominamos *voz*.

crits: compte amb els crits, sense una bona tècnica poden perjudicar la veu.

D

diafragma: múscul de l'aparell respiratori, que separa la cavitat toràica de l'abdominal. essencial per a un bon domini de la respiració, i per tant, de la veu.

disfonía: se define como la alteración de una o más de las característica de la voz, de forma que se pierde el **timbre** normal de la misma. En general, está producida por una alteración de la **vibración** de las estructuras laríngeas. El trastorno puede ser transitorio o permanente.

db = decibelio: se denomina **decibelio** a la unidad empleada en Acústica y Telecomunicación para expresar la relación entre dos magnitudes, acústicas o eléctricas. El **decibelio** es la principal unidad de medida utilizada para el nivel de potencia o nivel de intensidad del sonido. En esta aplicación, la

escala termina hacia los 140 dB, donde se llega al umbral de dolor.

Se utiliza una escala logarítmica porque la sensibilidad que presenta el oído humano a las variaciones de intensidad sonora sigue una escala aproximadamente logarítmica, no lineal. Por ello el **belio** y su submúltiplo el **decibelio**, resultan adecuados para valorar la percepción de los sonidos por un oyente. Se define como la comparación (relación) entre dos sonidos porque en los estudios sobre acústica fisiológica se vio que un oyente al que se le hace escuchar un solo sonido no puede dar una indicación fiable de su intensidad, mientras que si se le hacen escuchar dos sonidos diferentes, es capaz de distinguir la diferencia de intensidad.

Normalmente una diferencia de 3 decibelios, que representa el doble de señal, es la mínima diferencia apreciable por un oído humano sano. Una diferencia de 10 decibelios es aparentemente el doble de señal, aunque la diferencia de sonoridad sea diez veces mayor.

E

entonación:

- manera de dar cierto tono a los sonidos que se emiten con la boca cantando o hablando.
- cualidad del lenguaje consistente en la línea musical, característica de cada lengua, región, persona, estado afectivo, intención expresiva, etc, compuestas por la sucesión de variaciones en el **tono** de la voz: entonación interrogativa, admirativa, etc.

espiración: fase 2 de la respiración. Es en la espiración cuando sale la voz .

expiración: es en la expiración cuando sale el alma, dicen...

escalfament vocal: véase entrevista a Gemma Reguant, en este mismo número.

F

fonación: producción de la voz. Se realiza durante la **espiración**, cuando el aire contenido en los pulmones sale de éstos y, a través de los bronquios y la tráquea, llega a la

laringe, donde se encuentran las **cuerdas vocales**. Cuando se juntan y vibran es cuando producimos el sonido “**voz**”.

El sonido producido en las cuerdas vocales es muy débil; por ello, debe ser amplificado. Esta amplificación tendrá lugar en los **resonadores** (nasal, bucal y faríngeo), donde se producen modificaciones que consisten en el aumento de la **frecuencia** de ciertos sonidos y la desvalorización de otros.

La voz humana, una vez sale de los resonadores, es moldeada por los **articuladores** (paladar, lengua, dientes, labios), transformándose en sonidos del **habla**: fonemas, sílabas, palabras... La posición concreta de los articuladores determinará el sonido que emita la voz.

fonema: cada uno de los sonidos diferenciales de un idioma. Se distingue entre los fonemas **sordos** (algunas consonantes) y los **sonoros** (todas las vocales, las semivocales, algunas consonantes).

fonoestilística: parte de la estilística que observa la manera como se pronuncian los discursos de todo tipo. Tiene en cuenta el **caudal**, la fluidez, el **tono**, el **timbre**, etc.

La **foniatria** es la rama de la medicina que trata del estudio, diagnóstico y tratamiento de las patologías de la voz, el lenguaje y la audición, en particular, todos aquellos padecimientos y condiciones que afecten la capacidad de comunicación del afectado.

frecuencia fundamental: si voleu saber-ne més sobre la *frecuencia fundamental* y els *armònics*, llegiu l'article *zonío*, en aquesta mateixa revista.

flegmes: en altres paraules, mocs o gargalls... es poden depositar a l'aparell fonador durant un refredat o després d'una borratxera molt xerraire o una contada *arrosée* (*alcoholizada*).

faringe: parte del aparato digestivo que va desde la boca al esófago. **Resonador** de la voz.

faringitis: malaltia de la faringe, el millor guariment per a una faringitis: el silenci.

G

gàrgares: diuen que son bones per la véu, però compte, resulta que no és així.

gargamellejar: tossir com per aclarir la veu, millor no fer-ho, que irrita la gola i les orelles de l'auditori.

grave, voz grave: Parece que nos gustan más las voces graves que las agudas. contrario de **agudo** (véase **agudo**).

glotis: part o cavitat de la laringe compresa entre les dues cordes vocals. Es pot ampliar o reduir, i la seva principal funció es la **fonació**.

H

habla: se produce cuando emitimos voz y articulamos. Hay 3 mecanismos básicos de producción de sonido en el habla:

- Vibración de las cuerdas que produce los sonidos *tonales* o *sonoros* (vocales, semivocales, nasales, etc.)
 - Las interrupciones (totales o parciales) en el flujo de aire que sale de los pulmones, que da lugar a los sonidos "sordos" (fricativas, etc.)
- La combinación de vibración e interrupción, como las consonantes oclusivas sonoras (en español 'b', 'd' y 'g').

Hz o hercio: el hercio es la unidad de frecuencia del Sistema Internacional de Unidades. Proviene del apellido del físico alemán Heinrich Rudolf Hertz, descubridor de la transmisión de las ondas electromagnéticas. Su símbolo es *Hz* (escrito sin punto, como todo símbolo). En inglés se llama *hertz* (y se pronuncia /jérts/).

hidratació: diuen que hem de mantenir una bona hidratació de la mucosa laríngia bevent sovint. No sempre diuen el que s'ha de beure, però sembla que beure massa calent o massa fred no és adequat. En relació a l'alcohol... compte, ja que pot ajudar a produir **flegmes**, que no són pas flames!

I

inspiración: fase 1 de la respiración.

impostar la veu: per saber-ne més sobre allò, veure entrevista a Gemma Reguant.

J

¡Jo!: cuidado que si decís *jjo jo jo!* todo el rato, estáis casi carraspeando... y vuestra voz se resiente.

K

Khz: no no és un producte de neteja miraculós, és un kilohercio, és a dir, 1 Hz³ o 1.000 Hz.

Pel que fa als productes de neteja miraculós: recorda, no els inhalis, són molt tòxics i, per tant, nocius per la teva véu (entre d'altres).

L

laringe: órgano del aparato respiratorio y **fonador**, donde se encuentran las **cuerdas vocales**.

laringitis: afecció de la laringe, el millor guariment per a la laringitis: el silenci.

lengua: a. órgano muscular movable situado en la cavidad de la boca. Sirve para articular sonidos (hablar, cantar), comer y otras cosas que aquí no vienen a cuento. b. idioma.

M

miel: dicen que los gargarismos en agua caliente y miel van bien para la voz, pero no es cierto: cuando hacemos gargarismos friccionamos las cuerdas vocales, y eso no es bueno si están irritadas.

N

nota de música: n'utilitzem unes quantes quan cantem i quan parlem.

O

Ópera: conte cantat a varies veus.

P

pollastre: veu de pollastre: veu d' un adolescent que està dubtant entre veu d'adult i veu de nen.

Q

Q Q Ru Q Q: es el canto de una famosa paloma.

R

rango vocal: el rango vocal lo determina la flexibilidad de las cuerdas vocales, que permite diferenciar los distintos tipos de voces (en *canto*: tenor, soprano, contralto...), en función de la altura, intensidad y **timbre**.

resonadores: zonas del aparato fonador que permiten la ampliación de la frecuencia: cavidad bucal, faringe, cavidad nasal.

respiración: acción de aspirar o expulsar el aire, vital para unos cuantos seres y esencial para la producción de la voz y del habla.

S

sonido: la física ha establecido que para que exista sonido, se requieren tres elementos:

1. Un cuerpo que vibre
2. Un medio elástico que vibre (las ondas sonoras son mecánicas que se propagan por la expansión y compresión del propio medio)
3. Una caja de resonancia que amplifique esas vibraciones, permitiendo que sean percibidas por el oído.

La voz humana cumple con las tres condiciones señaladas:

1. El cuerpo elástico que vibra son las cuerdas vocales.
2. El medio elástico es el aire.
3. La caja de resonancia está formada por parte de la garganta, la faringe, la boca y la cavidad nasal.

Para saber más sobre el **sonido**, leer el artículo *zonío* en esta misma revista.

sordo(fonema): fonema que no deja pasar la voz, por lo que no vibran las cuerdas vocales. Por ejemplo, la consonante / p/ o la /s/.

sonoro (fonema): fonema que deja pasar la voz , por ejemplo, todas las vocales, pero también algunas consonantes, como la /v/ o la /z/ de *casa* en catalán.

Cuantos más fonemas sonoros haya en un discurso (o en una lengua) más suave y personal nos parecerá.

T

timbre: calidad de los sonidos o de la voz que diferencia a los del mismo **tono** y depende de la forma y naturaleza de los elementos que entran en vibración, por ejemplo, la diferencia de timbre entre una voz y un instrumento.

tono: a. número mayor o menor de vibraciones por segundo que caracteriza cada sonido, por lo cual es más o menos agudo o grave. b. cada manera especial de modular la voz con la cual se refleja un estado de ánimo, una intención o una actitud del locutor. c. (música) intervalo entre dos notas consecutivas de la escala (excepto del *mi* al *fa* y del *si* al *do*).

tro: veu de tro: una veu que fa por.

tabac: substància molt útil per aconseguir aquella veu aspra tant adient per a les narracions tavernàries.

U

unísono: conjunto de voces, instrumentos, etc., que suenan en el mismo tono.

V

voz: a. sonido producido por el hombre o los animales al hacer pasar el aire expelido por la garganta a través de las cuerdas vocales y otras partes de la boca. b. sonido de un instrumento musical. c. rumor (*correr la voz*). d. palabra, considerada más en su forma que en su contenido conceptual. e. cada una de las formas en las que se puede emplear el verbo: activa o pasiva, y hay más...

voz de cabeza: de falsete.

voz argentina: voz femenina o de niño aguda, pero agradable.

vocal: fonema de lo más sonoro.

W

w: semivocal, como cuando decimos “waw”.

X

xylofon: no s'assembla a la veu.

xiuxiueig: pot fer malbé la veu tant com els crits.

Y

¿Y que más?

Z

zeta: la zeta española no es una consonante sonora, por lo tanto, no está involucrada la voz en la producción del sonido, o zea que puede cecear tanto como quierez, no te haraz daño (a laz cuerdez vocalez)...

LA VEU DEL POBLE

saviesa popular

REFRANYS I PROVERBIS

A taula i al llit, al primer crit

Sogra i nora, l'una crida i l'altra plora

Qui llengua té, a Roma va

Val més un ai que cent gemecs

Viu més la que piula que la que xiula

Brams d'ase no arriben al cel / Oración de perro no va al cielo

Qui menja fel no pot escopir mel / Boca de miel y mano de hiel

Qui canta els seus mals espanta

Rient, rient, es va morint la gent

Qui no plora, no mama!

Pagant, Sant Pere canta

LOCUCIONS I FRASES FETES

A cau d'orella

Deixar amb la paraula a la boca

*Dit i fet
Tal dit tal fet
Del dit al fet*

Amunt i crits!

*Ésser un bocamoll
Ésser un llenguallarga*

*Més aviat dit que fet
Muts i a la gàbia!*

*Tenir molt cuento
Tenir molta retòrica (Tener mucha labia)
Xerrar pels descosits
Xerrar pels colzes*

Hàbits d'higiene vocal: *Les recomanacions del Dr. PEPITO GRAELLA*

De *Tratamiento de los trastornos de la Voz*.
Morrison - Ramagen. Masson 1996. Apéndice B.

INCORRECTE	CORRECTE
Gargamellejar o tossir habitualment.	Badallar per relaxar la gola. Beure una mica d'aigua i engolir lentament. Emetre un so de bronzit concentrant-se en les sensacions de ressonància vocal.
Cridar habitualment.	<i>Utilitzar sons no vocals (mans, cascavells...).</i>
Parlar de forma prolongada a llarga distància i a l'exterior.	Apropar-se a l'interlocutor. Aprendre tècniques de projecció vocal.
Sobrepasar el soroll ambiental.	Reduir el soroll de l'entorn. Situar-se prop de l'interlocutor. Trobar formes no verbals per captar l'atenció.
Sobrepasar l'extensió vocal en el cant.	Conèixer els límits físics del to i de la intensitat.
Tenir hàbits nerviosos que originen l'abús vocal: <ul style="list-style-type: none"> • Ecurar-se el coll • Contenir la respiració parlant ràpidament • Parlar amb respiració insuficient • Parlar amb to baix i monòton • Tensió de la cintura escapular • Prémer les dents, tensor la mandíbula o la llengua 	<ul style="list-style-type: none"> • Empassar saliva • Reduir la velocitat del discurs, realitzar pauses freqüents • Respectar el cicle respiratori natural • Variar el to vocal • Cos alineat i relaxat Verticalitat sense tensió • Mantenir separada la mandíbula superior i inferior • Deixar que la mandíbula es mogui lliurement • Aprendre exercicis de relaxació específica
parlar o cantar durant l'exercici físic	Esperar que el sistema respiratori permeti una veu òptima.

Odissea

(fragment d'Ulisses i les Sirenes)

Traducció de Carles Riba

I aleshores parlà missenyora Circe dient-me:
– «Mira com tot va tenint acabament
i escolta ara allò que et vaig a dir:
i un déu ja farà que ho recordis.
Arribaràs de primer a les Sirenes que encisen
tots els homes quisvulla que siguin que arribin a elles.
Qui per follia amaina i al so de la veu dóna orella
de les Sirenes, ja mai la muller ni els fills criatures
no el sortiran a rebre, tornant a casa joiosos;
no, les Sirenes l'encisen amb llur cançó prima i clara,
des del punt on s'estan; i entorn blanqueja una rima
d'ossos de gent que es corromp;
i la pell que els cobreix va enxiquint-se.
Passa de llarg, però tapa a la teva gent les orelles
amb cera dolça que hauràs remollit,
a fi que no hi senti cap dels altres;
però si el cor a tu et diu d'escoltar-les,
fes que et lliguin de mans i de peus dins el ràpid navili,
dret a la paramola, i que fermin les corden ben altes,
perquè sentis a pler la veu de les dues Sirenes.
I si preguntes als teus companys que et deslliguin, i ho manes,
ells una cosa han de fer, que és estrènyer-te encara amb més nusos.
/.../
«Jo vaig anar dient i aclarint als companys cada cosa,
mentre ràpidament atenyia la nau ben obrada
l'illa de les Sirenes, que un vent innocent l'empenyia,
súbitament llavors calà el vent i es va fer la bonança,
sense tan sols un alè; i condormí les onades un numen.
I, aixecant-se, els companys enrotllaren el drap del navili
i el deixaren al fons del buc i asseient-se als escàlems,
emblanquien l'aigua amb les pales d'avet ben polides.
Jo que llavors amb la punta del bronze tallo a miquetes
un gran rotllo de cera i la pasto amb les mans forçarrudes.
i aviat l'ablaneix, car el gran vigor la hi obliga,
i l'esplendor del Sol, el príncep fill de l'Altura.

I vaig de rengle tapant les orelles de tots els meus homes,
i ells dins la nau em lliguen mans i cames alhora,
dret a la paramola, i em fermen les cordes ben altes;
i, asseient-se colpeixen la mar blanquina amb les pales.
«Doncs, quan ja n'èrem tan lluny com abasta la veu d'un que crida,
que passàvem rabents, no els escapa la nau marinera
que botava allí prop, i amb veu fresca entonen un càntic:
«Vine, tan celebrat Ulisses, honor de l'Alcaia!
Atura el teu vaixell i a la nostra veu dóna orella!
Mai ningú no ha doblat per aquí el negre navili,
que de les nostres boques la veu no escoltés, que és dolcesa;
però després se'n torna joiós i més ple de ciència.
Car nosaltres sabem tot quant a Troia la vasta
els argius i el troians han sofert per divina volença,
Com tot allò que passi damunt al terra nodrissa.»
Deien amb una veu meravellosa, es delia
per escoltar el meu cor; i mano als companys que em deslliguin,
fent-los senyals amb les celles; mes ells, vinclant-se, remaven.
I tot seguit Perimedes i Eulóloc s'aixequen i vénen
a refermar-me els lligams i estrènyer-me encara amb més nusos.
Quan hem doblat el cap on érem, que no ens arribava
ja ni el so ni la veu de les sirenes i en càntic,
cuiten els meus honorables companys a treure's la cera
amb què els havia ensordits, i a mi em deslliguen els nusos.

LA SIRENA

(cançió tradicional de
Mèxic)

*Navegando en alta mar
Oí cantar a una sirena
Y yo me puse a escuchar
Los versos de una cadena
Los versos de una cadena
Que cantaba sin cesar*

*A mí nunca se me acaban
Los versos de mis canciones
Los versos de mis canciones
Que canto en esta tonada*

*Soy la sirena encantada
Porque Dios lo decretó
Por él fui sacrificada
Por eso me encuentro yo
Por eso me encuentro yo
En la inmensidad del agua*

*En la inmensidad del agua
Tengo mis habitaciones*

LA SIRENITA

(Francisco Gabilondo, "Cri Cri"*)

*Al pasar un pescador
en su barca marinera
frente a las rocas
que baña el mar
oyó una voz cantar.*

*Y remando se acercó
Donde rompe la escollera
Con ansias locas
De aprisionar
La dulce voz aquella*

*Cuando tiró
La malla de sus redes
Pescó a la sirenita
De los reflejos verdes*

*El pescador
la vio con luz de luna
y al quererla tocar
para escapar de él
se convirtió en espuma*

*Desde entonces cada vez
que la luna es luna llena
en su barquilla
va el pescador
buscando un rumor*

*Pero el único cantar
nunca es de la sirena
sino de olas al reventar
allá en la mar serena*

*Debajo de él
en las profundidades
jugaba la sirena
con perlas y corales*

*En libertad
muy lejos de su alcance
sin salir, nunca más,
porque la ley del mar
no sabe de romances.*

*"Francisco Gabilondo Soler comenzó el programa de Cri-Cri en 1934 en la XEW (emisora de radio de gran audiencia en México). Casi desde el principio acompañó sus canciones con pequeños relatos para entrelazarlas, y es así que a lo largo de los años inventa personajes y aventuras en el país de la fantasía para varias generaciones. Su último programa de radio fue en 1961"

¿Y quién es ese señor?

Antología ilustrada de un grillito fabulista y cantor

Ramírez, Elisa

Alas y raíces a los niños

CONACULTA, México 2000

LA VOZ DE LA PETENERA
(José Manuel Pintado)

*A la luz de mis presagios
mis fantasías y mis penas
en medio de los naufragios
me encontré con las sirenas*

*Por eso vivo cantando
para los hombres de tierra
que sueñan acariciando
la voz de la petenera*

*Los marinos han temido
que nuestro encanto los pierda
pero en el fondo han querido
conquistar una sirena*

*Por eso vivo cantando
para los hombres de tierra
que sueñan acariciando
la voz de la petenera*

*El azul contracorriente,
mi destino de sirena
no se olvida que soy gente
aunque habite en la marea*

*Por eso vivo cantando
para los hombres de tierra
que sueñan acariciando
la voz de la petenera*

*No quiero anunciar zozobras
ni arrecifes ni tormentas
soy sirena con memoria
y esperanza de aguas nuevas*

*Por eso vivo cantando
para los hombres de tierra
que sueñan acariciando
la voz de la petenera*

LA VOZ DE SEDA

*La voz de seda de mi amiga
en el pelo se me enreda.
Me va tejiendo los sueños
con las ideas
la va vaciando de penas.*

*La voz de seda de mi amiga
por la oreja se me cuela.
Me va llenando de rosas
me va volviendo ligera,
me va espantando las sierpes
que desde antaño me asedian.*

*La voz de seda de mi amiga
por abajo se me entra.
Me va alzando las faldas
me va volviendo ligera,
me va espantando las sierpes
que desde antaño me asedian.*

*Saltad, saltad pies míos
en la comba de su seda
que su voz me pone alas
y me acerca a las estrellas.*

Poesía de Isabel Escudero
(del cancionero *Cántame y cuéntame*
Ediciones de la Torre, 2003, 3ª edición)

La cita

Les paraules ja no són abstraccions si s'inscriuen en el cos. Aquest és el lloc del seu naixement i de la seva existència. Són matèria viva. La consciència d'un camí orgànic del so i de la paraula dóna al relat la possibilitat de ser més concret, de desprendre consistència, color, moviment...

